

ЗМІСТ ТА ФОРМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В ІРЛАНДІЇ

Ситник О.І.

Київський університет імені Бориса Грінченка

Стаття присвячена дослідженню змісту та форм освіти дорослих в Ірландії. Автор робить спробу надати повну характеристику сучасного стану розвитку галузі освіти дорослих Ірландії. У статті виокремлено та описано формальну, неформальну та інформальну форми освіти дорослих. Автором проаналізовано проблеми модернізації змісту освіти дорослих та зміст навчальних програм. Здійснено виокремлення навчання денної та заочної або вечірньої форм та відповідно до кожної з них досліджено низку освітніх програм освіти дорослих в Ірландії.

Ключові слова: освіта дорослих, зміст освіти, форми освіти дорослих, освітні програми для дорослих, модернізація освіти.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У ХХІ столітті освіта дорослих розглядається як основний чинник забезпечення злагоженості та стабільності розвитку країни, потужний показник суспільного прогресу і розвитку особистості та визначається одним з пріоритетних напрямів, який прискорює вирішення існуючих і майбутніх проблем людства. Таким чином, нагальною потребою сучасності визначено розширення спектру освітніх програм для дорослих з метою забезпечення організованості та систематичності у розвитку сучасного суспільства та окремої особистості зокрема. Вивчення ірландського досвіду розвитку освіти дорослих вбачаємо корисним для України, зміни у якій орієнтовані на якісне оновлення освітнього простору, забезпечення його гнучкості, конкурентоспроможності та посилення інтеграції у світовий простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на які посилається автор. До дослідження проблеми розвитку сучасної освіти дорослих в Україні звертаються такі науковці: С. Архипова, С. Болтівець, Л. Вовк, Л. Лук'янова, О. Мартіросян, С. Прийма, Л. Сігаєва, С. Сисоєва, Л. Тимчук, Л. Шинкаренко. Вивченням зарубіжного передового досвіду в галузі освіти дорослих займаються: В. Давидова, Т. Десятов, Д. Дзвінчук, Н. Дем'яненко, О. Жижко, С. Коваленко, В. Луговий, О. Огієнко, І. Сагун, І. Фольварочний, О. Шапочкіна та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Зміст та форми освіти – основні складові структури процесу навчання, що можуть набувати постійних змін під впливом різноманітних факторів, зокрема: розвиток суспільства, науки, технологій, культури та інших людських цінностей. Таким чином зміст та форми освіти перебувають у непереривному процесі удосконалення та модернізації. Беручи до уваги факт, що освіта дорослих є найбільш мобільною сферою освіти, зміст та форми освіти дорослих перебувають у процесі безприпинного удосконалення та модернізації. Тому, маємо на меті проаналізувати зміст та форми освіти дорослих в Ірландії крізь призму еволюції навчання дорослих.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою нашої статті є дослідження

змісту та форм освіти дорослих в Ірландії. Для досягнення цієї мети автор вирішує наступні завдання: дослідити зміст та форми освіти дорослих; надати характеристику змісту та форм освіти дорослих в Ірландії крізь призму низки освітніх програм для дорослих.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Система освіти дорослих в Ірландії розвивається дуже стрімко і перебуває у стані модернізації нині. Формування ірландської системи освіти дорослих відбувається під впливом соціально-економічних перетворень в державі, які постійно видозмінюють освітні межі національного рівня. Форми і зміст освіти дорослих безпосередньо пов'язані з вимогами часу, постійно оновлюються й урізноманітнюються задля дотримання повної відповідності нормам і правилам, які створюються інформаційним прогресом та освітніми вимогами до формування суспільства знань.

Для проведення запланованого дослідження необхідно наголосити на окремих характеристиках, притаманних сучасним формам і змісту освіти дорослих. Отже, серед форм освіти дорослих науковці виокремлюють такі: формальну, неформальну та інформальну. Формальна освіта здійснюється в навчальних закладах та установах освіти, спрямована на одержання або зміну освітнього рівня та/або кваліфікації згідно з визначеними освітньо-професійними програмами і термінами навчання, заходами державної атестації, що підтверджується наданням відповідних документів. Неформальна освіта – здійснюється в освітніх установах або громадських організаціях (клубах, гуртках), під час індивідуальних занять з репетитором, тренером й зазвичай не підтверджується наданням документа Інформальна освіта – неофіційна, самоорганізована (самоосвіта), індивідуальна пізнавальна діяльність (життєвий, соціальний досвід)» [4, с. 15].

Зміст освіти дорослих у загальному вигляді означає сукупність досягнень у різних сферах життєдіяльності людського суспільства, які необхідно зробити надбанням осіб, залучених в освітній процес. Характерним є обсяг соціально-культурного досвіду, який потрібно засвоїти, що залежить від конкретних обставин, місця і часу, зокрема від типу і рівня освітнього закладу. Названа сукупність визначає предметний зміст різних напрямків освітньої діяльності,

виділених відповідно до структури соціального досвіду. До його основних складових відносяться: а) досвід ефективної практичної діяльності, тобто успішного виконання завдань у трудовій, економічній, політичній, соціальній та інших галузях; б) пізнавальний досвід – методи і результати засвоєння закономірностей навколишньої дійсності; в) досвід соціальної взаємодії у процесі досягнення загальної мети; г) морально-етичний досвід, відображений у моралі, праві, інших нормах людського співжиття; д) духовно-культурний досвід – образно-емоційне сприйняття життя, естетичне ставлення до його проявів [1, с. 55–56].

Т. Десятов зазначає, що зміст неперервної освіти дорослих зумовлений, по-перше, потребами суспільства, по-друге – самого фахівця. Навчання дорослих є найбільш мобільною сферою освіти. Для забезпечення оперативності змісту освіти дорослих вона повинна бути відкритою, а її організація повинна допускати практично неперервне коригування навчальних програм, планів. При цьому повинні враховуватися як важливі запити дорослих людей, їхні потреби, актуальність наукових знань, так і зміни, які відбуваються в соціально-економічній і політичній ситуації в країні [3].

Питання змісту освіти дорослих, як зазначає сучасна дослідниця М. Матюшкіна, можна розглядати в таких аспектах:

1) освіта як спосіб вирішення життєвих проблем дорослої людини;

2) проблемність як характеристика подання матеріалу, за якою знання передаються не у вигляді готового підсумку, рецепту (дорослі самі навчаються, залучаючись до евристичного пошуку рішень; при цьому актуалізуються їхні знання, досвід, аналітичні вміння, усвідомлюється недостатність знань і тим самим стимулюється пізнавальний процес);

3) проблема як вихід за межі конкретної галузі у більш широкі сфери науки, суспільного життя, мистецтва;

4) зв'язок навчання з глобальними проблемами людини і людства [5].

С. Архипова зазначає, що освіта дорослих багато в чому залежить від характеру навчальних програм, в яких вибудовується зміст освіти [2, с. 57]. Модернізація освіти є складним, цілісним процесом соціокультурної діяльності, що полягає в досягненні керованої позитивної якісної зміни соціальної системи. Зміст модернізації не зводиться до інновацій, нововведенню, оскільки в них здійснюється частина повного циклу модернізаційного процесу. Модернізація освіти – це системна якісна зміна, що включає інноваційні процеси, інформатизацію, нові технології і методи комп'ютеризації, міняє через нові завдання домінують розвиток внутрішнього потенціалу освіти, зазначає С. Пінчук. Модернізація – процес особливої багатопланової трансформації всіх елементів професійно спеціалізованої діяльності на принципово нових основах роботи [6].

Актуальність проблеми модернізації змісту освіти дорослих зумовлена новими вимогами до освіти в контексті інтенсивних соціально-економічних трансформацій та демократизації європейського суспільства. На думку Т. Десятова зміст неперервної професійної освіти дорослих

зумовлений, по-перше, потребами суспільства, по-друге – потребами самого фахівця. Освіта визначається як процес і результат засвоєння систематизованих знань, умінь і навичок, як необхідна умова підготовки людини до життя і праці, як система цілеспрямованої дії на особистість з метою її адаптації до потреб суспільства. Потреби суспільства часто співвідносяться з потребами держави, що призводить до отождолення соціального замовлення з державним замовленням [3].

Зміст навчальних програм потребує постійного корегування та змін з метою удосконалення задля отримання необхідних результатів. Отже, в Ірландії спеціальні програми системи освіти дорослих розробляються з орієнтуванням на певні виклики та потреби, які безпосередньо стосуються конкретної групи людей, наприклад, жінок чи молодих матерів, чоловіків, мандрівників, людей з обмеженими можливостями, літніх людей, мігрантів чи біженців, бездолевих людей, жителів сільської місцевості. Завдяки такому розподілу система набуває рис масовості та працює на підвищення рівня добробуту населення засобами освіти дорослих.

Зміст освіти дорослих в Ірландії охоплює низку аспектів, забезпечуючи доросле населення різноманітними освітніми послугами, зокрема: надання елементарних знань дорослим, рівень грамотності яких не відповідає сучасним освітнім вимогам, перенавчання або оновлення набутих умінь та навичок та ін. [11].

Базова освіта дорослих в Ірландії є безкоштовною і носить конфіденційний характер; заняття проводяться індивідуально або в групах у невимудній і неформальній атмосфері, орієнтовані на потреби дорослого учня, надаючи змогу отримати консультації з освітніх потреб різних напрямів [7, с. 16].

Таким чином, основною метою освіти дорослих є забезпечення доступу до освіти, передача знань задля поліпшення можливостей дорослих. Навчання відкрите для всіх, але головним завданням є підтримка дорослих, що не отримали базової шкільної освіти чи потребують подальшої професійно-технічної освіти.

За способом організації слід виокремити навчання денної та заочної або вечірньої форм, відповідно до кожної форми навчання пропонується низка освітніх програм освіти дорослих. Отже, денна форма пропонує навчання за такими програмами: Post Leaving Certificate Courses – освітній сертифікований курс в межах базових національних кваліфікацій п'ятого та шостого рівнів; Vocational Training Opportunities Scheme (VTOS) – система професійного навчання для дорослих, старших 21 року, і безробітних; Youthreach, навчальна програма для осіб, що завчасно залишили навчання у школі віком 15–20 років (early school leavers); Senior Traveller Training Centres – навчальні центри для мандрівників, в основному для кочівників та когорт переселенців і мігрантів [8].

Вечірня або заочна форма пропонує такі програмами навчання, зокрема: The Back to Education Initiative (BTEI) – програма, що дозволяє дорослим, об'єднати повернення до навчання з роботою, сім'єю або іншими зобов'язаннями чи

Таблиця 1

Участь населення в освіті дорослих за формами навчання та освітніми програмами

Програми	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	заг.
Денна ф.н.	94,3	94,1	76,3	73,5	71,1	69,8	69,5	71,6	71,4	68,0	74,05
PLC	73,1	73,4	59,3	57,3	55,9	54,3	55,1	58,0	57,7	54,6	58,9
VTOS	13,9	14,2	11,4	10,8	10,0	9,8	8,9	8,4	8,6	8,4	10,1
Youthreach	7,3	6,6	5,6	5,3	5,3	5,7	5,5	5,2	5,0	5,0	5,5
Вечірня / заочна ф.н.	5,7	5,9	23,7	26,5	28,9	30,2	30,5	28,4	28,6	32,0	25,5
Грамотність дорослих	3,6	3,9	3,4	3,5	3,8	4,2	3,9	2,7	3,1	3,2	3,5
Регіональна освіта	2,0	2,0	1,6	1,6	2,2	2,2	3,7	3,3	3,3	3,5	2,7
VTEI	-	-	18,6	21,5	22,9	23,5	22,4	21,2	20,9	23,9	18,8
ESOL	-	-	-	-	-	-	-	0,9	1,0	1,0	0,4
ITABE	-	-	-	-	-	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2

Джерело: [9]

соціальними ролями; Self-financed adult learning education (ALE) – самофінансована освіта та навчання дорослих пропонується у формі вечірніх занять, що проводяться у коледжах чи інших навчальних закладах; регіональну освіту, що відноситься до неформальної форми навчання з метою розвитку особистісних якостей для задоволення індивідуальних потреб окремої людини на будь-якому етапі життя, таким чином, регіональна освіта є невід'ємною ланкою безперервної освіти; грамотність дорослих, надання елементарних знань в певній сфері, наприклад, мовних потреб мігрантів; ITABE (Intensive Tuition in Adult Basic Education) – Інтенсивне навчання базової освіти дорослих – програма навчання дорослих з особливими потребами опікується підвищенням грамотності та забезпечення базової освіти; ESOL (English for Speakers of Other Languages) пропонує вивчення англійської мови для носіїв інших мов, тобто для людей, які вивчають англійську мову як іноземну [9, с. 128].

Вважаємо за доцільне навести деякі дані щодо участі населення Ірландії в освіті дорослих за різними навчальними програмами з 2002 по 2011 н.р.

Система освіти дорослих в Ірландії пропонує низку освітніх програм для дорослих [10], які або отримали неповну шкільну освіту, або потребують подальшої професійно-технічної освіти з метою підготовки сучасних спеціалістів для підвищення їх професійних перспектив і надання можливості їх розвитку та досягнення стандарту, еквівалентного повному середньому освітньому рівню, що дає можливість отримати робочі місця, що зумовлюють професійний ріст громадян, та забезпечити роботодавців кваліфікованими спеціалістами, вміння та навички яких відповідають сучасним освітнім вимогам.

Основними цілями заходів і програм освіти дорослих, що фінансуються Департаментом освіти і науки є: задоволення освітніх потреб осіб, що завчасно залишили навчання у школі (early school leaver); забезпечення другого шансу освіти для людей, які не отримали повної середньої

освіти; надання професійної підготовки громадянам у пошуках роботи [9, с. 128].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Проведене дослідження стверджує, що поняття змісту освіти дорослих охоплює сукупність досягнень у різних сферах життєдіяльності людського суспільства, які необхідно зробити надбанням осіб, залучених в освітній процес.

У статті проаналізовано сучасні форми освіти дорослих, притаманні Ірландії, зокрема: за способом організації виокремлено навчання денної та заочної або вечірньої форм, відповідно до кожної форми навчання розглянуто освітні програми, зокрема: Post Leaving Certificate Courses – освітній сертифікований курс в межах базових національних кваліфікацій п'ятого та шостого рівнів, Vocational Training Opportunities Scheme (VTOS) – система професійного навчання для дорослих, Youthreach, навчальна програма для осіб, що завчасно залишили навчання у школі, Senior Traveller Training Centres – навчальні центри для мандрівників, The Back to Education Initiative (VTEI) – програма, що дозволяє дорослим, об'єднати повернення до навчання з роботою, сім'єю або іншими зобов'язаннями чи соціальними ролями, Self-financed adult learning education (ALE) – самофінансована освіта та навчання дорослих; регіональна освіта, грамотність дорослих, ITABE (Intensive Tuition in Adult Basic Education) – Інтенсивне навчання базової освіти дорослих – програма навчання дорослих з особливими потребами, ESOL (English for Speakers of Other Languages) – програма, що пропонує вивчення англійської мови для носіїв інших мов.

Таким чином, проведене дослідження доводить, що Ірландія, маючи розгалужену систему освіти дорослих, продовжує модернізацію галузі з метою повного забезпечення дорослого населення доступом до навчання впродовж життя, пропонуючи різні форми та програми для удосконалення вмінь та навичок кожного дорослого для задоволення професійних чи/або індивідуальних потреб у будь-якому віці.

Список літератури:

1. Архипова С. П. Освіта дорослої людини: філософсько-методологічні проблеми і нові соціально-педагогічно орієнтири / С. П. Архипова // Вісник Черкаського університету. – Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького. – 2011. – Вип. 203. Ч. 3 – С. 3-10.
2. Архипова С. П. Основи андрагогіки: навч. посібник / С. П. Архипова. – Черкаси – Ужгород, 2002. – 184 с.
3. Десятов Т. М. Тенденції розвитку освіти дорослих: європейський досвід / Тимофій Михайлович Десятов // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2014. – № 1. – С. 182-189.
4. Концепція освіти дорослих в Україні / Лук'янова Л. Б. – Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2011. – 24 с.
5. Матюшкіна М. Д. Основные характеристики образования взрослых / М. Д. Матюшкіна // Андрагогіка: матеріали к глоссарию / [науч. ред. С. Г. Вершловский и др.]. – СПб: АППО, 2004. – Вып. 1. – С. 34-39.
6. Пінчук Є. А. Генезис поняття і сутності модернізації освіти / Є. А. Пінчук // Вісн. Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. – Сер. Філософія. Політологія. – 2009. – Вип. 91. – С. 28-36.
7. AONTAS «The voice of adult learning»-What Next? 2011-2012 – Dublin: AONTAS, 2011. – 82 с.
8. Delivering a high-quality learner experience with a better outcomes for participants, enterprises, the economy and civil society – Dublin: SOLAS, 2014. – 60 с.
9. EURYDICE. Organization of the education system in Ireland – European Commission: EACEA, 2002. – 268 с.
10. Fleming B. UCD Adult Education Programme 2016-17 / B. Fleming – Dublin: University College Dublin, 2016. – 157 с.
11. Lindeman E. C. The Meaning of Adult Education / Eduard C. Lindeman. – New York: New Republic, INC, 1926. – 222 p.

Сытник О.И.

Київський університет імені Бориса Грінченка

СОДЕРЖАНИЕ И ФОРМЫ ОБРАЗОВАНИЯ ВЗРОСЛЫХ В ИРЛАНДИИ**Аннотация**

Статья посвящена исследованию содержания и форм образования взрослых в Ирландии. Автор представляет полную характеристику современного развития образования взрослых Ирландии. В статье выделено и описано формальную, неформальную и информальную формы образования взрослых. Автором проанализированы проблемы модернизации содержания образования взрослых и содержание учебных программ. В статье проанализировано обучение взрослых дневной и заочной или вечерней форм и образовательные программы образования взрослых в Ирландии согласно предлагаемых форм обучения.

Ключевые слова: образование взрослых, содержание образования, формы образования взрослых, образовательные программы для взрослых, модернизация образования.

Sytnyk O.I.

Borys Grinchenko Kyiv University

ADULT EDUCATION CONTENTS AND FORMS IN IRELAND**Summary**

The central purpose of this article is to highlight nature, place and role of the adult education contents and forms in Ireland. In order to do so, a general overview of Irish adult education is presented. The top adult education forms are also discussed. The contents of adult education and training are fully examined. The article shows the main adult education programmes and names their key characteristics in Ireland. Finally, the author makes the conclusion about the characteristics of adult education contents and forms which are widespread and successfully used in Ireland.

Keywords: adult education, education contents, adult education forms, adult education programmes, adult education modernisation.